

**До спеціалізованої вченої ради
Дніпровського державного
університету т внутрішніх справ**

ВІДГУК

**опонента, доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника
Савінової Наталії Андріївни на дисертацію
Дем'янова Віталія Вікторовича на тему: «Кримінологічна характеристика
та запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-
виконавче право**

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження є обґрунтованою, з огляду на низку чинників, з-поміж яких виокремимо такі.

Промислові регіони України часто стикаються з підвищеними екологічними ризиками, які негативно впливають на здоров'я населення та стан довкілля. Зростання кількості порушень правил екологічної безпеки, передбачених статтею 236 Кримінального кодексу України, вимагає проведення детального кримінологічного аналізу. Забезпечення екологічної безпеки має прямий вплив на якість життя громадян та сталий розвиток суспільства в цілому. Відсутність належних заходів запобігання та боротьби з порушеннями правил екологічної безпеки може призвести до значних соціально-економічних втрат, включно із деградацією природних ресурсів, зниженням рівня здоров'я населення, порушенням економічної стабільності регіонів та підривом довіри до державної влади. Аналіз кримінологічних характеристик таких порушень у промислових регіонах дозволить виявити прогалини у чинному законодавстві та сприятиме розробці нових законодавчих ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності запобігання екологічним правопорушенням. Важливим аспектом дослідження є врахування міжнародного досвіду у сфері екологічної безпеки, що дає можливість адаптувати найкращі світові практики для потреб України. Це дослідження є особливо актуальним у контексті забезпечення сталого розвитку промислових

Дніпровський державний університет внутрішніх справ	
Вх. №	05.02.18
«05»	2018 р.
Основний док.	8
Додаток	

регіонів, охорони здоров'я населення та захисту навколишнього середовища. Вивчення кримінологічної характеристики порушень правил екологічної безпеки та розробка ефективних механізмів запобігання дозволять знизити рівень вчинення таких правопорушень, підвищити екологічну безпеку та сприяти формуванню екологічно свідомого суспільства.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертантом у рукописі дисертації на сторінках 12-14, актуальність теми є обґрунтованою та не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Рукопис є ґрунтовним аналізом проблеми запобігання порушенню правил екологічної безпеки з урахуванням регіонального аспекту та його детермінант, виконаним з високим рівнем теоретичної змістовності та методологічної системності.

Дисертантом обрано низку методологічних підходів, з-поміж яких, історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, прогностичний та ін. Загальні логічні прийоми (дедукції, індукції, моделювання) використано для уточнення змісту окремих понять, а також формулювання дефініцій.

Методологічний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений тим, що в роботі з позицій методологічного плюралізму обґрунтовано власне бачення проблеми запобігання порушенню правил екологічної безпеки в умовах сучасних соціальних змін та економічних трансформацій, що передбачає виявлення нормативно-правових прогалин, аналіз інституційних та функціональних зв'язків між суб'єктами кримінального судочинства.

Текст дисертаційного дослідження має чітку логіко-структурну побудову, що сприяє легкому сприйняттю складної аналітичної інформації. Серед позитивних аспектів варто також виокремити чіткість викладення матеріалу та ясність формулювань. Використання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження забезпечили

достовірність результатів дослідження. При цьому обґрунтованість отриманих автором наукових результатів також базується на логічній та достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків.

Дисертаційна робота демонструє системний підхід до аналізу нормативних ініціатив та реформ у сфері екологічної безпеки, відкриває нові перспективи для подальших досліджень окресленої у предметі дослідження проблеми в умовах війни, цифровізації та змін у підходах до запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні.

Рецензований текст поєднує концептуальну новизну, логічну послідовність і нормативну конкретику. Дисертаційне дослідження демонструє високу академічну якість та потенціал до подальшого розвитку обраної наукової теми. Здійснений науковий аналіз має вагомий потенціал для подальших прикладних розробок та імплементацій у сфері запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні.

Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, що містять 8 підрозділів, списку використаних джерел (439 найменувань) та додатків. Загальний обсяг рукопису дисертації становить 320 сторінок, із яких основний текст – 231 сторінка, список використаних джерел – 46 сторінок, додатки – 43 сторінки.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Структура роботи дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що у ньому на основі кримінологічної характеристики, аналізу комплексу детермінант та оцінки сучасного стану запобігання порушенням

правил екологічної безпеки в умовах мирного і воєнного часу, з'ясовано теоретико-методологічні та правозастосовні проблеми, які негативно позначаються на стані протидії такого роду кримінальним правопорушенням та науково-обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення зазначеної діяльності на загально-соціальному та спеціально-кримінологічному рівнях. До найважливіших положень, що містять наукову новизну, слід віднести такі:

у перше:

- у вітчизняній кримінологічній науці обґрунтовано, що порушення правил екологічної безпеки, передбачені статтею 236 Кримінального кодексу України, як кримінальне правопорушення мають комплексну детермінацію, що поєднує економічні, організаційні, управлінські, правові та морально-психологічні чинники, що зумовлює необхідність формування багаторівневої системи кримінологічного запобігання. У межах дисертаційного дослідження розроблено кримінологічну класифікацію порушень правил екологічної безпеки з урахуванням їх структури, динаміки, географії поширення, рівня латентності та специфіки вчинення в умовах воєнного стану;

- доведено, що воєнні реалії суттєво підвищують ризики вчинення правопорушень проти довкілля, що об'єктивно потребує розроблення окремого комплексу спеціальних кримінологічних заходів, спрямованих на запобігання таким діям. На цій підставі сформульовано концептуальні засади стратегії запобігання екологічній злочинності, у межах якої передбачено спеціальний розділ щодо діяльності правоохоронних органів та органів місцевого самоврядування;

- обґрунтовано доцільність доповнення статті 236 КК України кваліфікуючою ознакою – «вчинення злочину в умовах воєнного стану чи з використанням обставин збройного конфлікту», що відображає підвищений рівень суспільної небезпеки таких діянь та відповідає сучасним викликам забезпечення екологічної та національної безпеки України.

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані: у науково-дослідній сфері результати дисертації можуть бути використані для подальшого опрацювання проблем кримінологічної характеристики та запобігання порушенням правил екологічної безпеки, поглиблення теоретичних положень кримінального права і кримінології, а також для проведення подальших наукових досліджень у цій сфері; у нормотворчій діяльності положення дисертації можуть бути використані для удосконалення чинного кримінального законодавства України та формування пропозицій щодо підвищення ефективності кримінально-правової протидії порушенням правил екологічної безпеки; у правотворчій та правозастосовній діяльності результати дослідження впроваджені у практичну діяльність Дніпропетровської обласної прокуратури та Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя, де вони використовуються під час здійснення процесуального керівництва та розгляду кримінальних проваджень, пов'язаних із порушенням правил екологічної безпеки, з метою підвищення ефективності розслідування, обґрунтування судових рішень, правильної кваліфікації кримінальних правопорушень і визначення причин та умов їх вчинення, що підтверджується відповідними актами впровадження (акт впровадження Дніпропетровської обласної прокуратури від 4 березня 2024 р., акт впровадження Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 6 березня 2024 р.); в освітньо-методичному процесі результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес Класичного приватного університету та використовуються під час викладання дисциплін кримінально-правового та кримінологічного циклу, підготовки лекційних курсів, навчально-методичних матеріалів, підручників і

навчальних посібників, а також при формуванні практичних навичок у здобувачів вищої освіти, що також підтверджується відповідним актом упровадження (акт впровадження Класичного приватного університету від 1 лютого 2023 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації відображено у 12-ти наукових публікаціях, із яких – сім статей, опублікованих у юридичних фахових виданнях, затверджених МОН України, одна стаття у зарубіжних виданнях, чотири матеріали міжнародних науково-практичних конференцій і круглих столів.

Таке представлення результатів наукової роботи повною мірою вказують, що дисертація пройшла **належну апробацію** та є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Під час ретельного вивчення змісту дисертації Демянова В.В. не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та в наукових публікаціях здобувача.

Автореферат відображає основний зміст дисертації. Текст дисертації викладено логічно, зрозумілою мовою.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена **певних зауважень і суперечливих положень**, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1) У підрозділі дисертації про стан наукової розробленості кримінологічної характеристики та запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні особисто мені не вистачило ґрунтовного аналізу праць зарубіжних учених та їх вказівки у вступі дисертації. Мною виявлено 67 англomовних джерел (номери 1-67), тоді як цікаво було простежити думки

зарубіжних учених з окреслених питань, як це зроблено, наприклад на с. 87-88 дисертації.

2) Запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні є завданням, яким в Україні опікується чимала кількість інституцій, про що неодноразово слушно згадує на сторінках своєї праці автор. Втім, на мою думку, ним не приділено достатньо уваги проблематиці забезпечення взаємодії у процесі запобіжної діяльності між органами та підрозділами різних суб'єктів забезпечення екологічної безпеки – зокрема порядку взаємодії, розподілу компетенцій суб'єктів та проблем, які виникають на цьому полі.

3) Послідовність та системність здійснюваного дисертантом дослідження правового регулювання та практики діяльності різних суб'єктів щодо запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні, забезпечена здійсненням наукового пошуку на засадах юридичної компаративістики з відповідним групуванням законодавства країн за критерієм їх належності до тієї чи іншої правової системи. Із аналізу роботи випливає, що автор дослідив відповідну проблематику у значній кількості суб'єктів політичної мапи світу. На мою думку, потребують додаткових пояснень критерії відбору об'єктів для аналізу іноземного досвіду та не виділення окремого підрозділу з цього питання.

4) У розділі 3 автор веде мову про суб'єктів запобігання порушенням правил екологічної безпеки, які реалізують загально-соціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи. Такий підхід є допустимим, проте віктимологічна профілактика як перспективний напрям подальших досліджень не описана. Мова йде про створення таких умов функціонування Української держави, за яких ні росія, ні інша держава-агресор навіть не плануватиме військової агресії, наслідком чого буде порушення екологічної безпеки, екоцид та ін.

Зазначені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, вони мають сприяти науковій дискусії під час

публічного захисту дисертації, як це і передбачено вимогами до процедури захисту дисертації.

Дисертація **Дем'янова Віталія Вікторовича** на тему: **«Кримінологічна характеристика та запобігання порушенням правил екологічної безпеки в Україні»**, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-прикладне завдання і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права, а саме: воно дозволило дисертанту отримати результати, які є суттєвим внеском у розвиток кримінологічної науки щодо запобігання порушенням екологічної безпеки.

Виходячи з викладеного, на основі вивчення дисертації та наукових праць, опублікованих по темі дисертації, слід зробити висновок, що рецензована дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор **Дем'янов Віталій Вікторович** заслуговує на основі публічного захисту на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Опонент:
Директор
Навчально-наукового інституту
морського права та менеджменту
Національного університету
«Одеська морська академія»,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

Наталія САВІНОВА



Підпис Савінової Н.А. заслуговує

В. Сахаренко

В. Сахаренко